

Reilun toiminnan tarkistuslista / itsearviointi

Työkalu kuvataidejärjestön toiminnan tarkasteluun

Reilut käytännöt eivät synny kerralla valmiiksi. Niitä voidaan kehittää pienin askelin tarkastelemalla yhdessä järjestön toimintatapoja ja sopimalla tarvittaessa uusista käytännöistä. Tämän tarkistuslistan avulla yhdistys voi pysähtyä tarkastelemaan omaa toimintaansa. Tarkoituksena ei ole arvioida, onko yhdistys "reilu" tai "epäreilu", vaan tunnistaa vahvuuksia, kehittämiskohteita ja asioita, joista olisi hyvä sopia yhdessä. Tärkeintä on, että järjestö on valmis tarkastelemaan omaa toimintaansa säännöllisesti, kuuntelemaan palautetta ja tekemään tarvittaessa muutoksia.

Materiaalia voidaan hyödyntää monella tavalla ja eri vaiheissa järjestön toimintaa. Sitä voi käyttää esimerkiksi hallituksen vuosittaisen arvioinnin tukena joko kokonaisuutena tai osio kerrallaan useamman kokouksen aikana. Se soveltuu hyvin myös uusien jäsenten perehdytys- sekä jäsenistön itsenäisen opiskelun ja yhteisen keskustelun materiaaliksi.

Toiminnan toteutusvaiheessa materiaalia voidaan puolestaan hyödyntää käytännön tarkistuslistana: sen avulla voidaan arvioida, toteutetaanko toimintaa sovittujen tavoitteiden ja tarkoituksenmukaisten toimintatapojen mukaisesti.

Materiaali palvelee jatkuvaa oppimista ja toiminnan kehittämistä. Kun toimintaympäristö muuttuu ja kokemusta kertyy, samat kysymykset voivat avautua uudella tavalla ja herättää uusia oivalluksia. Näin järjestö voi säännöllisesti pysähtyä tarkastelemaan omia toimintatapojaan, oppia kokemuksistaan ja kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti.

Jäsenistölle suunnattu kysely

Näistä kysymyksistä voi koostaa myös jäsenistölle suunnatun kyselyn. Yhdistys voi valita kyselystä vain ne teemat ja kysymykset, joista haluaa juuri nyt palautetta. Kyselystä voi tehdä esimerkiksi lyhyen muutaman kysymyksen palautekyselyn tai laajemman yhdistyksen toimintakulttuuria kartoittavan kyselyn.

Jäsenistölle suunnatussa kyselyssä vastausvaihtoehtoja voi muokata kysymyksen mukaan. Mukaan voi lisätä myös avoimia kysymyksiä, kuten:

Mitä toivoisit, että yhdistyksemme tekisi tässä asiassa paremmin?

Kyselyn tarkoituksena ei ole ainoastaan kerätä vastauksia, vaan auttaa yhdistystä tunnistamaan asioita, joista kannattaa keskustella yhdessä. Jos kyselyssä nousee esiin kehittämiskohteita, on hyvä myös kertoa jäsenistölle, miten palautetta hyödynnetään.

Näin käytätte Reilun toiminnan tarkistuslistaa

Keskustelkaa jokaisesta väittämästä ja valitkaa yksi vaihtoehtoista:

- **Kyllä** – asia on meillä kunnossa tai siitä on selkeä toimintatapa.
- **Osittain** – asia toteutuu, mutta käytäntöä voisi selkeyttää tai kehittää.
- **Ei vielä** – asiaan ei ole vielä kiinnitetty riittävästi huomiota.
- **Emme ole käsitelleet asiaa** – asiasta olisi hyvä käydä yhteinen keskustelu.

1. Avoimuus ja läpinäkyvyys

Väittäjä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Järjestön tavoitteet, toimintaperiaatteet ja keskeiset vastuut ovat jäsenten löydettävissä.

Järjestön toiminnasta ja päätöksenteosta viestitään avoimesti ja ennakoiden, jotta jäsenillä on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.

Hauissa ja muissa valintatilanteissa kerrotaan etukäteen, kuka tekee valinnan, millä perusteilla ja miten päätös tehdään.

Jäsenet tietävät, missä ja miten he voivat osallistua järjestön toimintaan ja vaikuttaa sitä koskeviin asioihin.

Järjestöllä on selkeä ja johdonmukainen tapa vastaanottaa ja käsitellä palautetta.

Pohdittavaa:

Missä asioissa toimintamme on jo hyvin avointa? Missä jäsenet tai muut toimijat saattavat kaivata enemmän tietoa?

2. Päätöksenteko, roolit ja esteellisyys

Väittäjä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Tunnistamme tilanteita, joissa käytetään valtaa ja millaisia vaikutusmahdollisuuksia eri toimijoilla on.

Tunnistamme päätöksentekoon liittyviä mahdollisia eturistiriitoja ja keskustelemme niistä päätöksenteon yhteydessä.

Meillä on yhteinen käsitys siitä, miten esteellisyystilanteissa toimitaan.

Päätöksentekijän henkilökohtaiset intressit voidaan ottaa esiin avoimesti ja rakentavasti.

Järjestössä on turvallista nostaa esiin epäkohtia tai vaikeita asioita ilman pelkoa seurauksista.

Pohdittavaa:

Kuka käyttää järjestössämme valtaa ja millä tavoin? Onko jokin roolien päällekkäisyys, eturistiriita tai valta-asetelma, jota olisi hyvä tarkastella tarkemmin?

3. Yhdenvertaisuus, saavutettavuus ja osallistuminen

Väittämä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Pyrimme tunnistamaan ja purkamaan ennakkoon esteitä, jotka voivat estää erilaisten ihmisten tai vähemmistöryhmien mukaan tulon.

Järjestössä on erilaisia tapoja osallistua ja vaikuttaa, jotta kaikilla on siihen tosiasiallinen mahdollisuus.

Arvioimme aika ajoin, miten hyvin toimintamme joustaa erilaisten elämäntilanteiden ja tarpeiden mukaan.

Viestintämme on selkeää, ymmärrettävää ja mahdollisimman saavutettavaa.

Hakuajat ja muut käytännön järjestelyt suunnitellaan joustaviksi ja osallistumisen mahdollistaviksi.

Pohdittavaa:

Voiko jokin nykyinen toimintatapamme tahattomasti vaikeuttaa joidenkin ihmisten osallistumista?

4. Taiteilijoiden työ, korvaukset ja vapaaehtoisuus

Väittämä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Tehtävistä, vastuista, aikatauluista ja korvauksista sovitaan selkeästi.

Taiteellisesta ja asiantuntijatyöstä maksettavat korvaukset huomioidaan järjestön toiminnan suunnittelussa ja niiden maksamista priorisoidaan.

Järjestössä on yhteinen käsitys siitä, millaisia korvauskäytäntöjä haluamme omalla toiminnallamme edistää.

Tunnistamme järjestön roolin reilujen palkkio- ja korvauskäytäntöjen edistäjänä myös laajemmin kuvataiteen kentällä.

Vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden tehtävät ja vastuut ovat selkeitä eikä vapaaehtoisuus johda kohtuuttomaan työmäärään.

Pohdittavaa:

Tunnistammeko riittävästi eri toimijoiden käyttämän ajan, osaamisen ja työn arvon?

5. Turvallinen ja kunnioittava toimintakulttuuri

Väittämä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Järjestössä on yhteinen käsitys esimerkiksi Turvallisemman tilan periaatteiden muodossa siitä, millainen toiminta on hyväksyttävää ja millaista toimintaa ei hyväksytä.

Kokouksissa ja muissa yhteisissä tilanteissa ihmisillä on mahdollisuus tulla kuulluksi turvallisesti ja kunnioittavasti.

Tiedämme, miten toimimme häirinnän ja muun epäasiallisen kohtelun tilanteissa.

Jäsenet ja toimintaamme osallistuvat tietävät, kenen puoleen voi kääntyä, jos kokee häirintää tai epäasiallista kohtelua.

Järjestössä on turvallista myöntää virheitä, oppia niistä ja muuttaa toimintatapoja.

Pohdittavaa:

Tuleeko erilaiset näkemykset järjestössämme esiin ja otetaanko ne huomioon? Ovatko toimintatavat ongelmatilanteissa kaikille riittävän selkeitä?

Huomio: Jos järjestössä on häirintäyhdyshenkilö tai muu nimetty yhteyshenkilö, hänen tehtävänsä ja yhteystietonsa on hyvä olla helposti löydettävissä.

6. Resurssit, kestävyys ja kehittäminen

Väittäjä

Kyllä

Osittain

Ei vielä

Emme ole käsitelleet

Järjestön resurssien käytön lähtökohtana on sen tarkoitus ja perustehtävä, kuten kuvataiteen ja taiteellisen työn edistäminen.

Työntekijöiden, vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden työmäärä on kohtuullinen suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja resursseihin.

Arvioimme aika ajoin, miten toimintamme ympäristövaikutuksia voisi vähentää.

Järjestössä järjestetään säännöllisesti tilaa tunnistaa kehittämistarpeita ja tarkastella toimintatapoja.

Kun kehittämistarve tunnistetaan, sovitaan seuraavista askelista, vastuusta ja siitä, milloin asiaan palataan.

Pohdittavaa:

Ovatko järjestön tavoitteet ja resurssien käyttö tasapainossa? Onko järjestössä riittävästi aikaa pysähtyä tarkastelemaan toimintaa ja sopia sen kehittämisestä?

Lopuksi: valitkaa ainakin yksi asia

Itsearviointin tarkoituksena ei ole tehdä järjestölle mahdollisimman pitkää kehittämislistaa. Valitkaa mieluummin yksi asia, jonka haluatte ottaa seuraavaksi työn alle.

Missä olemme jo hyviä?

Mitä haluamme kehittää?

Mikä on ensimmäinen konkreettinen teko?

Kuka ottaa asiasta vastuun?

Milloin palaamme asiaan?

Muistakaa: Kaikkea ei tarvitse tehdä kerralla. Yksi selkeästi sovittu ja toteutettu muutos voi olla tärkeämpi kuin pitkä lista asioita, joita ei ehditä viedä käytäntöön.

Lisää materiaaleja kuvataidejärjestöjen toiminnan kehittämiseen: www.skjl.fi/materiaalipankki